

**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

ПЕТЕЧЕЛ О.Ю.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

**Методичні вказівки
для підготовки до самостійної роботи
для студентів денної та заочної форми навчання**

Івано-Франківськ, 2023

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №___ від _____ року).

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №___ від _____ року).

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №___ від _____ року).

Рецензенти:

**Медицький І.Б., доктор юридичних наук,
професор кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника,
доцент**

**Яворська Л.Л., кандидат юридичних наук,
старший викладач відділу підготовки прокурорів з організації роботи в органах прокуратури та викладання професійної етики інституту спеціальної підготовки Національної академії прокуратури України**

Петечел О.Ю. Юридична психологія. Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи (для студентів денної та заочної форми навчання) [Текст] / Олексій Юрійович Петечел. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. – 53с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Юридична психологія», підготовки та здачі заліку. Методичні вказівки містять: завдання до самостійної роботи, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку питань, перелік питань, які виносяться на самостійне опрацювання, контрольні питання для перевірки знань.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів та викладачів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	8
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	25
4. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	45
5. СПИСОК ДЖЕРЕЛ	48

ВСТУП

В Навчально-науковому юридичному інституті навчальна дисципліна «Юридична психологія» вивчається в обсязі 90 годин.

Метою викладання дисципліни «Юридична психологія» є засвоєння теоретичних понять і положень юридичної психології, оволодіння навичками роботи з літературою у галузі психології та юриспруденції, вивчення психологічних аспектів юридичної діяльності, психологічні особливості проведення окремих слідчих та судових дій.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати

- категоріально-понятійний апарат юридичної психології;
- предмет і метод юридичної психології;
- загальні психологічні особливості юридичної діяльності;
- психологічні особливості слідчих та судових дій;
- психологію слідчої, судової, адвокатської діяльності.
- причини девіантної та делінквентної поведінки особи;
- форми використання психологічних знань;
- психологічні особливості злочинці та злочинних груп.

вміти

- складати психологічний портрет злочинців;
- складати психологічний аналіз злочинної групи та визначати статус її учасників;
- визначати психологічні особливості слідчих та судових дій;
- визначати причини вчинення злочинів;
- аналізувати різні типи злочинців;
- застосовувати методи юридичної психології на практиці;
- орієнтуватися в науковій літературі з юридичної психології;
- застосовувати методи психологічного впливу та визначати межі допустимості його застосування;

- використовувати психологічні знання під час досудового розслідування та судового розгляду справи;
- застосовувати різні способи налагодження психологічного контакту з обвинуваченим, підозрюваним, підсудним, свідком, потерпілим, підзахисним.

Вивчення початкової дисципліни «Юридична психологія» завершується проведенням заліку з усіх тем дисципліни.

Іншими формами контролю є аналіз та оцінка виступів студентів на практичних заняттях, написання самостійних та контрольних робіт, підготовка рефератів на визначені теми.

Під час вивчення дисципліни студент повинен дослідити рекомендовану літературу, нормативно-правові акти. Вивчивши її, студент повинен вміти самостійно та з допомогою фахівців-психологів використовувати психологічні знання в практичній діяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

Юридична психологія як наука.

Предмет юридичної психології. Система юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими науками. Методи юридичної психології. Класифікація методів юридичної психології. Історія розвитку юридичної психології. Рання історія юридичної психології. Становлення юридичної психології. Історія юридичної психології в ХХ столітті. Історія розвитку юридичної психології в Україні.

Тема 2

Загальна психологічна характеристика професійної діяльності юриста.

Психологічна структура юридичної діяльності: пізнавальна, конструктивна, комунікативна, організаційна, профілактична, засвідчувальна. Юридичні професіограми. Структура професіограми судді, прокурора, слідчого, адвоката, нотаріуса, юрисконсульта.

Тема 3

Девіантна поведінка особистості.

Психологічні аспекти правової поведінки. Психологічна характеристика девіантної поведінки. Види девіантної поведінки. Делінквентна поведінка. Адитивна поведінка. Психопатологічна поведінка.

Тема 4

Психологія злочинного діяння.

Мотиви злочинного діяння. Причини та умови вчинення злочинів. Прийняття рішення про вчинення злочину. Реалізація рішення про вчинення злочину. Способи вчинення злочинного діяння. Афект. Результат вчинення злочину та постзлочинна поведінка злочинця.

Тема 5

Психологія особистості злочинця.

Поняття особистості злочинця. Причини формування особистості злочинця. Структура особистості злочинця. Класифікація злочинних типів. Механізм формування злочинної поведінки. Психологічні особливості неповнолітніх злочинців.

Тема 6

Психологічна характеристика злочинних груп.

Поняття групи, її види. Поняття злочинної групи та їх класифікація. Психологічна характеристика злочинної групи. Психологічні особливості злочинних груп різних вікових груп та різного спрямування. Психологічна характеристика організованої злочинності.

Тема 7

Психологічні особливості злочинності неповнолітніх.

Поняття “неповнолітній”, класифікація вікових періодів осіб, віком до 18 років. Психологічна характеристика підліткового віку та раннього юнацького віку. Формування особистості неповнолітнього злочинця та його психологічні особливості. Психологічні аспекти групової злочинності неповнолітніх. Психологічні особливості розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.

Тема 8

Форми використання спеціальних психологічних знань.

Форми використання спеціальних психологічних знань. Психологічне консультування. Спеціаліст-психолог як учасник кримінального процесу. Судово-психологічна експертиза. Види судово-психологічних експертиз та їх

характеристика. Особливості використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх.

Тема 9

Психологія слідчої діяльності.

Психологічні особливості слідчої діяльності. Психологічні особливості особи слідчого. Психологія огляду місця події. Психологія допиту. Психологія очної ставки. Психологія пред'явлення до впізнання. Психологія обшуку.

Тема 10

Психологія потерпілого.

Поняття “потерпілого” у кримінальному процесі. Класифікація потерпілих. Психологічна характеристика потерпілого. Віктимна характеристика потерпілого. Види віктимності. Психологічна характеристика показань потерпілого. Психологічний аналіз потерпілих від окремих видів злочинів.

Тема 11

Психологічні засади адвокатської діяльності.

Психологічні особливості діяльності адвоката. Психологічні особливості підготовленості адвоката. Психологічні аспекти відносин адвоката та прокурора в суді. Психологічні особливості захисної промови адвоката.

Тема 12

Психологія судової діяльності (при розгляді кримінальних справ).

Психологічна характеристика судової діяльності. Психологія судді. Психологічні особливості судового процесу. Психологія судових дій. Психологічні особливості судових дебатів. Психологія ухвалення рішення судом.

Тема 13

Пенітенціарна психологія.

Поняття, предмет і завдання пенітенціарної психології. Методи впливу на засудженого. Психологічна характеристика засудженого. Психологічний аналіз колективу засуджених (мікросередовища). Психологічна характеристика типів засуджених. Психологія тюремного побуту. Психологічні основи адаптації засуджених.

Тема 14

Використання спеціальних психологічних знань у цивільному процесі.

Психологічні аспекти цивільного процесу. Психологія учасників цивільного процесу. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі. Судово-психологічна експертиза у справах про відшкодування моральної шкоди.

Тема 15

Використання спеціальних психологічних знань у адміністративному процесі.

Психологічні аспекти адміністративному процесу. Форми використання спеціальних психологічних знань в адміністративному процесі. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1: Юридична психологія як наука.

Методичні рекомендації: Самостійна підготовка до даної теми передбачає більш глибоке вивчити питання семінарського заняття. Зокрема, студент повинен детальніше проаналізувати історію розвитку юридичної психології та визначити основні етапи сучасного розвитку юридичної психології, назвавши відомих представників даної науки. Слід також схематично зобразити систему юридичної психології. На прикладах студент повинен проілюструвати застосування методів юридичної психології. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Рання історія юридичної психології.
2. Становлення юридичної психології.
3. Історія юридичної психології в ХХ столітті.
4. Історія розвитку юридичної психології в Україні.
5. Сучасна юридична психології та основні напрямки її розвитку.
6. Судова психологія.
7. Кримінальна психологія.
8. Пенітенціарна психологія.
9. Правова психологія.
10. Методи наукового дослідження.
11. Методи вивчення особистості.
12. Методи психологічного впливу.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 12, 13, 17, 19, 20, 21, 29, 36, 43, 46, 54, 55, 56, 58 із списку джерел.

Тема 2. Загальна психологічна характеристика професійної діяльності юриста.

Методичні рекомендації: В процесі самостійної підготовки даної теми навчальної дисципліни студенту слід в першу чергу з'ясувати поняття діяльності та його ознаки та на цій основі дати визначення поняттю юридична діяльність. Студент повинен дослідити як основні так і додаткові компоненти структури юридичної діяльності, при цьому на прикладах слід проілюструвати той чи інший компонент. Крім цього, потрібно приділити увагу професіограмам основних професій юриспруденції, при цьому має бути визначено загальний план аналізу кожної з професій. При підготовці до заняття студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічна структура юридичної діяльності:
 - А) пізнавальна;
 - Б) конструктивна;
 - В) комунікативна;
 - Г) організаційна;
 - Д) профілактична;
 - Е) засвідчувальна.
2. Юридичні професіограми:
 - А) структура професіограми судді;
 - Б) структура професіограми прокурора;
 - В) структура професіограми слідчого;
 - Г) структура професіограми адвоката;

- Д) структура професіограми нотаріуса;
- Е) структура професіограми юрисконсульта.

Контрольні запитання:

1. Назвіть основні та допоміжні різновиди психологічної структури юридичної діяльності.
2. Назвіть етапи планування юридичної діяльності.
3. Які чинники слід враховувати при здійсненні засвідчувальної діяльності?
4. Які особливості притаманні пізнавальній діяльності?
5. Схематично зобразіть процес передачі та отримання інформації.
6. Дайте визначення поняття «професіограма».
7. Назвіть основні психологічні вимоги до:
 - судді;
 - прокурора;
 - слідчого;
 - адвоката.
8. Назвіть морально-вольові якості, якими повинен володіти слідчий.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 12, 13, 17, 19, 20, 29, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 3. Девіантна поведінка особистості.

Методичні рекомендації: Самостійний аналіз даної теми повинен розпочинатися з аналізу основних понять теми: правова поведінка, правосвідомість, девіантна поведінка. На основі аналізу основних понять студент повинен визначити основні ознаки та види правової та девіантної поведінки. При підготовці до заняття студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання

реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні аспекти правової поведінки.
2. Психологічна характеристика девіантної поведінки.
3. Види девіантної поведінки:
 - А) делінквентна поведінка;
 - Б) адитивна поведінка;
 - В) психопатологічна поведінка.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «правова поведінка».
2. Назвіть ознаки правової поведінки.
3. Дайте визначення поняття «правосвідомість».
4. Назвіть ознаки правосвідомості.
5. Проведіть класифікацію правосвідомості.
6. Дайте визначення поняттю «девіантна поведінка».
7. Назвіть ознаки девіантної поведінки.
8. Назвіть етапи формування девіантної поведінки.
9. Які Ви знаєте види девіантної поведінки? Дайте визначення кожному з них.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 19, 20, 29, 33, 36, 42, 43, 46 із списку джерел.

Тема 4: Психологія злочинного діяння.

Методичні рекомендації: Самостійне вивчення даної теми передбачає глибокий аналіз теорій та концепцій, що пояснюють виникнення злочинної поведінки, що існували на різних етапах історичного розвитку юридичної психології. Аналіз даних теорії має проходити через призму можливої

адаптації їх до сучасного суспільства. Окрему увагу слід приділити вивченню етапів формування злочинної поведінки, зокрема, мотиваційному етапу. Більш детальніше слід вивчити питання афекту, а саме: види, ознаки, відмінності від інших суміжних станів. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Концепції причин злочинної поведінки.
2. Етапи формування злочинної поведінки.
3. Мотиваційний етап.
4. Фізіологічний та патологічний афект: характеристика емоційних станів.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 17, 19, 20, 29, 33, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 5: Психологія особистості злочинця.

Методичні рекомендації: Підготовка до даної теми передбачає проведення аналізу одного з основних елементів предмету юридичної психології. Важливим для студентів є з'ясування поняття особистості злочинця, генезису розвитку даного поняття. В процесі підготовки студентам необхідно дослідити причини формування особи злочинця, зокрема провести аналіз біологічних та соціальних факторів, що впливають на цей процес формування. Заняття передбачає з'ясування всіх ознак особистості злочинця, їх детальна характеристика та практичне значення. Окрему увагу слід приділити різним критеріям типологізації злочинців та звернути увагу на характеристику кожного типу з врахуванням можливості використання цих знань в процесі розслідування злочинів. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання

реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Концепції причини формування особистості злочинця.
2. Біологічне та соціальне в особистості злочинця.
3. Зобразіть схематично структуру особистості злочинця.
4. Практичне значення класифікації злочинних типів.

Рекомендована література:

п. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 33, 36, 42, 43, 46, 48 із списку джерел.

Тема 6: Психологічна характеристика злочинних груп.

Методичні рекомендації: Самостійна підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає засвоєння студентом знань про внутрішньогрупову структуру груп різних видів. Слід додатково з'ясувати та на прикладах проілюструвати вплив таких явищ як конформізм та кругова порука. При цьому особливу увагу слід звернути на особу лідера та опозиціонера, їх роль в діяльності групи. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Конформізм: поняття, ознаки та характеристика явища.
2. Кругова порука: характеристика явища.
3. Роль лідера в діяльності злочинної групи.
4. Викриття злочинних груп: психологічні аспекти.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 33, 36, 42, 43, 46, 48 із списку джерел.

Тема 7. Психологічні особливості злочинності неповнолітніх.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає аналіз девіантної поведінки неповнолітніх та їх груп через призму новітніх досягнення у сфері вікової психології. Студент повинен проаналізувати різні вікові періоди неповнолітніх, визначити основні відмінності цих періодів та вплив психологічних особливостей на поведінку неповнолітніх. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття «неповнолітній», класифікація вікових періодів осіб, віком до 18 років.
2. Психологічна характеристика підліткового віку та раннього юнацького віку.
3. Формування особистості неповнолітнього злочинця та його психологічні особливості.
4. Психологічні аспекти групової злочинності неповнолітніх.
5. Психологічні особливості розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.

Контрольні запитання:

1. Як співвідносяться поняття «дитина», «підліток», «неповнолітній»?
2. Який віковий період охоплює підлітковий вік?
3. Який віковий період охоплює ранній юнацький вік?
4. Назвіть основні новоутворення підліткового та раннього юнацького віку.

5. Охарактеризуйте розвиток свідомості у підлітковому та ранньому юнацькому віці.
6. Дайте характеристику відносин, що складаються у підлітковому та ранньому юнацькому віці з дорослими та однолітками?
7. Назвіть психологічні причини вчинення неповнолітніми злочинів.
8. Назвіть тенденції злочинності неповнолітніх у сучасній Україні.
9. Назвіть особливості вчення злочинів неповнолітніми в групах.
10. Дайте психологічну характеристику проведення слідчих та судових дій за участю неповнолітніх.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 29, 33, 34, 36, 37, 42, 43, 46, 47, 48, 53, 57 із списку джерел.

Тема 8: Форми використання спеціальних психологічних знань.

Методичні рекомендації: Самостійна робота передбачає вивчення законодавчого підґрунтя використання спеціальних психологічних знань. Студенту слід проаналізувати нормативно-правові акти, що дозволяють залучення фахівців-психологів до процесу розслідування злочинів та на основі проведеного дослідження визначити прогалини та шляхи вдосконалення законодавства у цій сфері. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Наукові розробки у сфері використання спеціальних психологічних знань.
2. Законодавче регулювання процесу залучення фахівців-психологів до кримінального провадження.

3. СПЕ неповнолітніх.
4. СПЕ емоційних станів.
5. СПЕ індивідуальні властивості особистості.
6. Посмертна СПЕ.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 13, 15, 17, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 2, 30, 32, 35, 36, 37, 40, 43, 44, 46
із списку джерел.

Тема 9. Психологія слідчої діяльності.

Методичні рекомендації: Самостійне вивчення даної теми передбачає більш глибоке вивчення окремих психологічних аспектів проведення слідчих дій. Так, особливу увагу слід приділити вивченню методів психологічного тиску при проведенні слідчих дій, межі допустимості їх застосування. Крім того, слід вивчити прийоми налагодження психологічного контакту. Студент повинен проілюструвати на прикладах використання тих чи інших прийомів чи методів. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написанні реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Етапи проведення допиту.
2. Методи психологічного впливу.
3. Прийоми налагодження психологічного контакту.
4. Етапи обшуку.
5. Етапи впізнання.

Рекомендована література:

п. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 32, 33, 36, 39, 43, 44, 45, 46
із списку джерел.

Тема 10. Психологія потерпілого.

Методичні рекомендації: Одним із найважливіших етапів розслідування будь-якого злочину є вивчення особи потерпілого. Тому в процесі підготовки до заняття студенти повинні в першу чергу з'ясувати практичне значення вивчення особи потерпілого. В результаті підготовки до заняття студент повинен знати структуру особи потерпілого, особливості його поведінки як під час вчинення злочину, так і при його розслідуванні. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Кримінально-процесуальний статус потерпілого.
2. Охарактеризуйте психологічні чинники віктимності особи.
3. Структура особи потерпілого.
4. Складіть план допиту потерпілого з врахуванням його психологічних особливостей.

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 17, 19, 20, 29, 32, 33, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 11. Психологічні засади адвокатської діяльності.

Методичні рекомендації: Самостійна підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає з'ясування студентом психологічних особливостей здійснення адвокатської діяльності. Студенту слід проаналізувати необхідні якості та властивості адвоката, що необхідні йому для ефективної реалізації своїх функцій. Обов'язково повинні бути проаналізовані особливості поведінки адвоката при обранні ним різних методик захисту підзахисного. При підготовці до заняття на основі вивчення рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання. Перевірка виконання самостійної роботи студентами

здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні особливості діяльності адвоката.
2. Психологічні особливості підготовленості адвоката.
3. Психологічні аспекти відносин адвоката та прокурора в суді.
4. Психологічні особливості захисної промови адвоката.

Контрольні запитання:

1. Дайте характеристику компонентам діяльності адвоката.
2. Розкрийте зміст понять “адвокатська етика” та “психологічна культура адвоката”.
3. Назвіть риси характеру, якими повинен володіти адвокат.
4. Охарактеризуйте психологічні особливості спілкування адвоката та підсудного.
5. Розкрийте психологічний аспект захисної промови.
6. Назвіть типові помилки адвоката при виголошенні захисної промови.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 29, 32, 33, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 12. Психологія судової діяльності (при розгляді кримінальних справ).

Методичні рекомендації: Самостійне вивчення даної теми передбачає більш глибоке дослідження питань, пов'язаних із вивченням особистісних якостей судді та обставин, що впливають на формування внутрішнього переконання судді. Студенту слід дослідити особливості проведення судових дій, виділивши основні відмінності від проведення

слідчих дій. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Охарактеризуйте основні якості особи судді.
2. Внутрішнє переконання судді.
3. Психологічні особливості організації і проведення судового засідання.

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 23, 24, 29, 36, 38, 43, 46, 49, 50, 51 із списку джерел.

Тема 13. Пенітенціарна психологія.

Методичні рекомендації: Самостійне вивчення даної теми передбачає більш глибоке дослідження питань, пов'язаних із вивченням особистісних якостей засуджених, їх адаптації до умов ізоляції. Студенту слід дослідити особливості колективу засуджених, їх внутрішньо групові зв'язки та вибір у зв'язку з цим ефективних методів ре соціалізації. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Типи засуджених.
2. Характеристика видів адаптаційних можливостей засуджених.
3. Чинники, що визначають специфічні психоемоційні стани ув'язнених.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 29, 30, 35, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 14. Використання спеціальних психологічних знань у цивільному процесі.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає вивчення психологічних особливостей цивільного судочинства. Студенту слід виділити такі особливості на різних стадіях цивільного процесу. Крім того, підготовка передбачає вивчення психологічних особливостей позивача та відповідача. Особливо увагу слід приділити аналізу положень, що передбачають можливості використання спеціальних психологічних знань, зокрема проведення різних видів судово-психологічної експертизи. Студенту потрібно на прикладах проілюструвати психологічні особливості цивільного процесу. При підготовці до заняття на основі вивчення рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні аспекти цивільного процесу.
2. Психологія учасників цивільного процесу.
3. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі.
4. Судово-психологічна експертиза у справах про відшкодування моральної шкоди.

Контрольні запитання:

1. Назвіть психологічні особливості діяльності судді на різних етапах цивільного процесу.
2. Які психологічні особливості міжособистісних відносин учасників цивільного процесу?
3. Що є предметом судово психологічної експертизи в цивільному процесі?
4. Назвіть підстави для призначення СПЕ.
5. Які питання можуть бути поставлені на вирішення експерта-психолога?

- б. З якою метою можуть використовуватися висновки СПЕ в цивільному процесі?

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 29, 30, 31, 35, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 15. Використання спеціальних психологічних знань у адміністративному процесі.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає вивчення психологічних особливостей адміністративного судочинства. Студенту слід виділити такі особливості на різних стадіях адміністративного процесу. Крім того, підготовка передбачає вивчення психологічних особливостей позивача та відповідача. Особливо увагу слід приділити аналізу положень, що передбачають можливості використання спеціальних психологічних знань, зокрема проведення різних видів судово-психологічної експертизи. Студенту потрібно на прикладах проілюструвати психологічні особливості адміністративного судочинства. При підготовці до заняття на основі вивчення рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні аспекти адміністративному процесу.
2. Форми використання спеціальних психологічних знань в адміністративному процесі.
3. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі.

Контрольні запитання:

1. Назвіть психологічні особливості діяльності судді на різних етапах адміністративного процесу.
2. Які психологічні особливості міжособистісних відносин учасників адміністративного процесу?

3. Що є предметом судово психологічної експертизи в адміністративному процесі?
4. Назвіть підстави для призначення СПЕ.
5. Які питання можуть бути поставлені на вирішення експерта-психолога?
6. З якою метою можуть використовуватися висновки СПЕ в адміністративному процесі?

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 22, 24, 29, 30, 31, 35, 36, 43, 46 із списку джерел.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1: Юридична психологія як наука.

Методичні рекомендації: Самостійна підготовка до заняття на дану тему передбачає, що студент на основі опрацьованої літератури повинен з'ясувати предмет та об'єкт юридичної психології, її зв'язок та практичне значення для розвитку інших юридичних наук. Студент повинен вивчити поняття юридичної психології та історії виникнення даної наук. В процесі підготовки до заняття повинно бути з'ясовано предмет вивчення основних галузей юридичної психології та перспективи розвитку інших нових напрямків в юридичній психології. При підготовці до заняття студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття, предмет та об'єкт юридичної психології.
2. Система юридичної психології.
3. Зв'язок юридичної психології з іншими науками.
4. Методи юридичної психології та їх класифікація.
5. Історія розвитку юридичної психології:
 - А) Рання історія юридичної психології.
 - Б) Становлення юридичної психології.
 - В) Історія юридичної психології в ХХ столітті.
 - Г) Історія розвитку юридичної психології в Україні.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «юридична психологія».
2. Що вивчає юридична психологія?
3. Назвіть предмет юридичної психології.
4. Назвіть об'єкт юридичної психології.
5. Які завдання юридичної психології?

6. Намалюєте схему «Система юридичної психології».
7. Що вивчає загальна частина юридичної психології?
8. Що вивчає особлива частина юридичної психології?
9. Які галузі юридичної психології Вам відомі?
10. Який зв'язок юридичної науки з психологічними науками?
11. Який зв'язок юридичної психології з юридичними науками?
12. Виділіть етапи розвитку юридичної психології.
13. Виділіть етапи розвитку юридичної психології в нашій країні.
14. Назвіть методи юридичної психології.
15. Назвіть основні напрями розвитку сучасної юридичної психології в Україні.
16. Назвіть імена відомих вчених, що внесли значний вклад в розвиток юридичної психології в нашій країні та закордоном.
17. Які рівні інтеграції юридичної психології та психології Вам відомі?

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 12, 13, 17, 19, 20, 21, 29, 36, 43, 46, 54, 55, 56, 58 із списку джерел.

Тема 2. Загальна психологічна характеристика професійної діяльності юриста.

Методичні рекомендації: В процесі самостійної підготовки даної теми навчальної дисципліни студенту слід в першу чергу з'ясувати поняття діяльності та його ознаки та на цій основі дати визначення поняттю юридична діяльність. Студент повинен дослідити як основні так і додаткові компоненти структури юридичної діяльності, при цьому на прикладах слід проілюструвати той чи інший компонент. Крім цього, потрібно приділити увагу професіограмам основних професій юриспруденції, при цьому має бути визначено загальний план аналізу кожної з професій. При підготовці до заняття студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічна структура юридичної діяльності:
 - А) пізнавальна;
 - Б) конструктивна;
 - В) комунікативна;
 - Г) організаційна;
 - Д) профілактична;
 - Е) засвідчувальна.
2. Юридичні професіограми:
 - А) структура професіограми судді;
 - Б) структура професіограми прокурора;
 - В) структура професіограми слідчого;
 - Г) структура професіограми адвоката;
 - Д) структура професіограми нотаріуса;
 - Е) структура професіограми юрисконсульта.

Контрольні запитання:

1. Назвіть основні та допоміжні різновиди психологічної структури юридичної діяльності.
2. Назвіть етапи планування юридичної діяльності.
3. Які чинники слід враховувати при здійсненні засвідчувальної діяльності?
4. Які особливості притаманні пізнавальній діяльності?
5. Схематично зобразіть процес передачі та отримання інформації.
6. Дайте визначення поняття «професіограма».
7. Назвіть основні психологічні вимоги до:
судді;
прокурора;
слідчого;
адвоката.

8. Назвіть морально-вольові якості, якими повинен володіти слідчий.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 12, 13, 17, 19, 20, 29, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 3. Девіантна поведінка особистості.

Методичні рекомендації: Самостійний аналіз даної теми повинен розпочинатися з аналізу основних понять теми: правова поведінка, правосвідомість, девіантна поведінка. На основі аналізу основних понять студент повинен визначити основні ознаки та види правової та девіантної поведінки. При підготовці до заняття студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні аспекти правової поведінки.
2. Психологічна характеристика девіантної поведінки.
3. Види девіантної поведінки:
 - А) делінквентна поведінка;
 - Б) адитивна поведінка;
 - В) психопатологічна поведінка.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «правова поведінка».
2. Назвіть ознаки правової поведінки.
3. Дайте визначення поняття «правосвідомість».
4. Назвіть ознаки правосвідомості.
5. Проведіть класифікацію правосвідомості.
6. Дайте визначення поняттю «девіантна поведінка».
7. Назвіть ознаки девіантної поведінки.
8. Назвіть етапи формування девіантної поведінки.

9. Які Ви знаєте види девіантної поведінки? Дайте визначення кожному з них.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 19, 20, 29, 33, 36, 42, 43, 46 із списку джерел.

Тема 4: Психологія злочинного діяння.

Методичні рекомендації: При підготовці до даної теми студентам особливу увагу слід приділити визначенню злочинної діяльності та її ознак через призму діяльності як категорії загальної психології. Студент повинен з'ясувати поняття мотиву, види мотивів та етапи формування мотивації, в тому числі злочинної. При цьому слід проілюструвати проходження всіх етапів формування мотиву на прикладах. Особливу увагу слід приділити вивченню афекту, його ознак та видів. Студент повинен відрізнити вчинення діяння в стані афекту від суміжних станів, в тому числі вчинення злочинів з мотивів ревнощів чи помсти тощо. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Загальна психологічна характеристика діяльності.
2. Психологічні причини злочинної поведінки.
3. Формування злочинної мотивації.
4. Поняття афекту.
5. Психологічні наслідки вчиненого злочину.
6. «Безмотивні» злочини та злочини з необережності.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняття «діяльність», «афект», «мотив», «злочин».
2. Яке значення має встановлення мотиву злочину.
3. Назвіть об'єктивні та суб'єктивні причини правопорушень.

4. Назвіть теорії, що пояснюють виникнення злочинної поведінки.
5. З чого складається мотиваційний етап протиправної поведінки?
6. Зобразіть схематично процес формування злочинного діяння.
7. Які ознаки притаманні злочинній поведінці?
8. Опишіть процес формування мотиву протиправної поведінки.
9. Класифікуйте мотиви злочинної поведінки.
10. Які особливості мотивів злочинної поведінки?
11. Назвіть ознаки афекту.
12. Назвіть психологічні наслідки злочину.
13. В чому полягають відмінності між умисними і необережними злочинами?
14. Чи є мотив в злочинах, вчинених з необережності?

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 17, 19, 20, 29, 33, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 5: Психологія особистості злочинця.

Методичні рекомендації: Підготовка до даної теми заняття передбачає вивчення психологічних особливостей особи, що вчинила злочин. Так, студенту слід з'ясувати поняття особистості злочинця, визначивши при цьому спільні та відмінні риси з такими поняттями як «особа злочинця», «суб'єкт злочину», «обвинувачений», «засуджений» та іншими поняттями, що вживаються іншими юридичними науками. В процесі підготовки студент повинен скласти план-схему вивчення особистості злочинця на основі знань про структуру особистості. Крім того, слід дослідити різноманітні типологізації злочинців, як сучасні, так і минулі, при цьому необхідно сказати про практичне значення кожної із наведених типологій. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття особистості злочинця.
2. Причини формування особистості злочинця.
3. Структура особистості злочинця.
4. Класифікація злочинних типів.
5. Механізм формування злочинної поведінки.
6. Психологічні особливості неповнолітніх злочинців.

Контрольні запитання:

1. Розкрийте зміст поняття «особистість злочинця».
2. Проаналізуйте зміст понять «особа злочинця», «суб'єкт злочину», «особистість злочинця». Як вони співвідносяться?
3. З якою метою, на Вашу думку, вивчаються психологічні особливості особистості злочинця?
4. Назвіть структурні елементи особистості злочинця.
5. Чим відрізняється структура особистості злочинця, що вчинив умисний злочин та злочин з необережності (в психологічному плані)?
6. Назвіть типи особистості злочинця.
7. Назвіть основні характеристики концепцій формування особистості злочинця.
8. Яке співвідношення біологічних та соціальних чинників формування особистості?
9. Назвіть основні причини вчинення злочинів неповнолітніми.

Рекомендована література:

п. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 33, 36, 42, 43, 46,48 із списку джерел.

Тема 6: Психологічна характеристика злочинних груп.

Методичні рекомендації: В процесі самостійної підготовки студент на основі прослуханої лекції та опрацьованої літератури повинен з'ясувати поняття злочинної групи як особливого суб'єкта діяльності, при цьому слід дослідити її основні характеристики через призму поняття групи як категорії соціальної психології. При підготовці до семінарського заняття слід з'ясувати причини формування злочинної групи та закономірності її функціонування, проілюструвавши це на прикладах. Окрему увагу слід приділити вивченню психологічних особливостей організованих злочинних груп, внутрішньо-групові зв'язки, особливості розслідування та розкриття злочинної діяльності таких груп. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття групи, її види та характеристики.
2. Поняття злочинної групи.
3. Психологічна характеристика злочинних груп.
4. Класифікація злочинних груп.
5. Психологія організованих злочинних груп.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «злочинна група», «конформізм», «згуртованість групи».
2. Назвіть причини об'єднання в злочинні групи.
3. Назвіть закономірності функціонування злочинних груп.
4. Дайте характеристику різновидам злочинних груп.
5. Сформулюйте визначення «організована злочинна група».
6. Назвіть основні психологічні характеристики ОЗГ.
7. Схематично зобразіть структуру ОЗГ.
8. Назвіть основні методи психологічного впливу, що застосовуються в злочинній групі.

9. Які ознаки свідчать про стійкість злочинної групи?
10. Сформулюйте визначення «кругова порука». Дайте характеристику цьому явищу.
11. Навіть ознаки ОЗГ.
12. Яке значення має вивчення психологічних особливостей злочинних груп?

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 33, 36, 42, 43, 46, 48 із списку джерел.

Тема 7. Психологічні особливості злочинності неповнолітніх.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає аналіз девіантної поведінки неповнолітніх та їх груп через призму новітніх досягнення у сфері вікової психології. Студент повинен проаналізувати різні вікові періоди неповнолітніх, визначити основні відмінності цих періодів та вплив психологічних особливостей на поведінку неповнолітніх. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття «неповнолітній», класифікація вікових періодів осіб, віком до 18 років.
2. Психологічна характеристика підліткового віку та раннього юнацького віку.
3. Формування особистості неповнолітнього злочинця та його психологічні особливості.
4. Психологічні аспекти групової злочинності неповнолітніх.
5. Психологічні особливості розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.

Контрольні запитання:

1. Як співвідносяться поняття «дитина», «підліток», «неповнолітній»?
2. Який віковий період охоплює підлітковий вік?
3. Який віковий період охоплює ранній юнацький вік?
4. Назвіть основні новоутворення підліткового та раннього юнацького віку.
5. Охарактеризуйте розвиток свідомості у підлітковому та ранньому юнацькому віці.
6. Дайте характеристику відносин, що складаються у підлітковому та ранньому юнацькому віці з дорослими та однолітками?
7. Назвіть психологічні причини вчинення неповнолітніми злочинів.
8. Назвіть тенденції злочинності неповнолітніх у сучасній Україні.
9. Назвіть особливості вчення злочинів неповнолітніми в групах.
10. Дайте психологічну характеристику проведення слідчих та судових дій за участю неповнолітніх.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 29, 33, 34, 36, 37, 42, 43, 46, 47, 48, 53, 57 із списку джерел.

Тема 8: Форми використання спеціальних психологічних знань.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає аналіз чинного законодавства у сфері використання спеціальних знань в цілому, так і психологічних знань зокрема. Так, студенту слід з'ясувати питання, пов'язані із необхідністю використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, поняття спеціальних знань та спеціальних психологічних знань. Слід також дослідити і різні думки щодо форм використання спеціальних психологічних знань. В процесі підготовки студенту слід з'ясувати напрямки використання психологічного

консультування, порядок залучення спеціаліста-психолога до проведення слідчих та судових дій, а також підстави та питання, що ставляться на вирішення СПЕ. При підготовці на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання та вивчити питання, визначені для самостійної роботи.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття спеціальних психологічних знань.
2. Форми використання спеціальних психологічних знань:
 - 1) Психологічне консультування.
 - 2) Спеціаліст-психолог як учасник кримінального процесу.
 - 3) Судово-психологічна експертиза.
 - 4) Види судово-психологічних експертиз та їх характеристика.
3. Особливості використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх.

Контрольні запитання:

1. Чим обумовлена необхідність залучення спеціальних знань?
2. Дайте визначення поняттю «спеціальних знань», «спеціальних психологічних знань».
3. Які напрямки використання спеціальних психологічних знань у кримінальному процесі?
4. Назвіть форми використання спеціальних психологічних знань.
5. Дайте визначення поняттю «консультант-психолог», «спеціаліст-психолог», «експерт-психолог».
6. Яким чином психологічне консультування може використовуватися при розслідуванні злочинів?
7. Визначте можливості спеціаліста-психолога при розслідуванні тих чи інших злочинів.
8. Назвіть підстави для призначення судово-психологічної експертизи.

9. Сформулюйте питання, які ставляться на вирішення експерта-психолога.
10. Дайте аналіз комплексним судово-психолого-психіатричним експертизам.
11. Які відмінності в правовому статусі консультанта-психолога, спеціаліста-психолога та експерта-психолога?

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 13, 15, 17, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 2, 30, 32, 35, 36, 37, 40, 43, 44, 46 із списку джерел.

Тема 9. Психологія слідчої діяльності.

Методичні рекомендації: Самостійне вивчення даної теми передбачає більш глибоке вивчення окремих психологічних аспектів проведення слідчих дій. Так, особливу увагу слід приділити вивченню методів психологічного тиску при проведенні слідчих дій, межі допустимості їх застосування. Крім того, слід вивчити прийоми налагодження психологічного контакту. Студент повинен проілюструвати на прикладах використання тих чи інших прийомів чи методів. Перевірка виконання самостійної роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

Питання для додаткового вивчення

1. Етапи проведення допиту.
2. Методи психологічного впливу.
3. Прийоми налагодження психологічного контакту.
4. Етапи обшуку.
5. Етапи впізнання.

Рекомендована література:

п. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 32, 33, 36, 39, 43, 44, 45, 46
із списку джерел.

Тема 10. Психологія потерпілого.

Методичні рекомендації: При підготовці даної теми заняття слід звернути увагу на термінологічний апарат, зокрема вживання таких термінів як «жертва злочину», «потерпілий», «віктимна поведінка», «віктимність» тощо, порівняти дані терміни, вказавши на спільне та відмінне в розумінні даних понять. За результати підготовки до заняття студент повинен розуміти значення вивчення особи потерпілого в процесу розслідування злочину, особливості поведінки потерпілих від різних злочинів, фактори, що впливають на ступінь віктимності потерпілого. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання та вивчити питання, визначені для самостійної роботи.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття “потерпілого” у кримінальному процесі.
2. Класифікація потерпілих.
3. Психологічна характеристика потерпілого.
4. Віктимна характеристика потерпілого. Види віктимності.
5. Психологічна характеристика показань потерпілого.
6. Психологічний аналіз потерпілих від окремих видів злочинів.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення понять «жертва злочину», «потерпілий». Як вони співвідносяться?
2. Які соціально-демографічні характеристики особи впливають на її віктимність.
3. Охарактеризуйте психологічні чинники віктимності особи.
4. За якими критеріями можна класифікувати потерпілих?

5. Які чинники можуть зменшити загальну віктимність особи?
6. Які психологічні особливості потерпілого впливають на його поведінку під час проведення слідчих та судових дій?
7. Які психологічні особливості особи потерпілого від економічних злочинів?
8. Які психологічні особливості особи потерпілого від статевих злочинів?
9. Які фактори впливають на показання потерпілих?
10. Назвіть особливості сприйняття осіб, потерпілих від злочинів.

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 17, 19, 20, 29, 32, 33, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 11. Психологічні засади адвокатської діяльності.

Методичні рекомендації: Самостійна підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає з'ясування студентом психологічних особливостей здійснення адвокатської діяльності. Студенту слід проаналізувати необхідні якості та властивості адвоката, що необхідні йому для ефективної реалізації своїх функцій. Обов'язково повинні бути проаналізовані особливості поведінки адвоката при обранні ним різних методик захисту підзахисного. При підготовці до заняття на основі вивчення рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні особливості діяльності адвоката.
2. Психологічні особливості підготовленості адвоката.
3. Психологічні аспекти відносин адвоката та прокурора в суді.
4. Психологічні особливості захисної промови адвоката.

Контрольні запитання:

1. Дайте характеристику компонентам діяльності адвоката.
2. Розкрийте зміст понять «адвокатська етика» та «психологічна культура адвоката».
3. Назвіть риси характеру, якими повинен володіти адвокат.
4. Охарактеризуйте психологічні особливості спілкування адвоката та підсудного.
5. Розкрийте психологічний аспект захисної промови.
6. Назвіть типові помилки адвоката при виголошенні захисної промови.

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 29, 32, 33, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 12. Психологія судової діяльності (при розгляді кримінальних справ).

Методичні рекомендації: Підготовка до даної теми передбачає вивчення психологічних особливостей судової діяльності, вивчення психологічних характеристик особи судді. Особливої уваги слід приділити вивченню формування внутрішнього переконання судді, факторів, що на нього впливають. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання та вивчити питання, визначені для самостійної роботи.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічна характеристика судової діяльності.
2. Психологія судді.
3. Психологічні особливості судового процесу.
4. Психологія судових дій.
5. Психологічні особливості судових дебатів.
6. Психологія ухвалення рішення судом.

Контрольні запитання:

1. Назвіть елементи структури конструктивної діяльності судді.
2. Дайте психологічну характеристику комунікативним процесам, відбуваються під час судового розгляду.
3. Які психологічні фактори впливають на пізнання доказів в суді?
4. Назвіть психологічні особливості допиту свідків в суді.
5. Які чинники необхідно враховувати при допиті підсудного?
6. Назвіть психологічні прийоми впливу на підсудного.
7. Які вимоги до судових промов учасників судових дебатів?
8. Назвіть психологічні прийоми впливу на учасників судового розгляду.
9. Які психологічні фактори можуть вплинути на процес прийняття рішення суддею?

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 23, 24, 29, 36, 38, 43, 46, 49, 50, 51 із списку джерел.

Тема 13. Пенітенціарна психологія.

Методичні рекомендації: Для підготовки до даної теми студенту необхідно дослідити одну з найбільш розвинених галузей юридичної психології – пенітенціарну психологію. При цьому слід з'ясувати основні положення даної галузі, вивчити основні поняття. Слід також приділити увагу вивченню психологічних характеристик як самого засудженого, так і колективу, в якому він перебуває. При цьому такий аналіз має проходити через призму використання ефективних методів впливу на засудженого. Студент повинен навести приклади тих чи інших методів впливу, визначивши при цьому прогнозовані результати такого впливу. При підготовці до заняття на основі вивчення лекційного матеріалу та

рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Поняття, предмет і завдання пенітенціарної психології.
2. Методи впливу на засудженого.
3. Психологічна характеристика засудженого.
4. Психологічний аналіз колективу засуджених (мікросередовища).
5. Психологічна характеристика типів засуджених.
6. Психологія тюремного побуту.
7. Психологічні основи адаптації засуджених.

Контрольні запитання:

1. Що є предметом вивчення пенітенціарної психології?
2. Назвіть методи впливу на засудженого, що використовуються в установах з виконання покарань.
3. Що таке мікроколектив?
4. Назвіть групи засуджених та критерії їх поділу.
5. Назвіть типи засуджених.
6. Яким чином ізоляція засуджених впливає на особу засудженого? Позитивний чи негативний цей вплив?
7. Назвіть особливості тюремного побуту засуджених.
8. Які чинники впливають на ре соціалізацію особи засудженого?

Рекомендована література:

п. 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 29, 30, 35, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 14. Використання спеціальних психологічних знань у цивільному процесі.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає вивчення психологічних особливостей цивільного

судочинства. Студенту слід виділити такі особливості на різних стадіях цивільного процесу. Крім того, підготовка передбачає вивчення психологічних особливостей позивача та відповідача. Особливо увагу слід приділити аналізу положень, що передбачають можливості використання спеціальних психологічних знань, зокрема проведення різних видів судово-психологічної експертизи. Студенту потрібно на прикладах проілюструвати психологічні особливості цивільного процесу. При підготовці до заняття на основі вивчення рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні аспекти цивільного процесу.
2. Психологія учасників цивільного процесу.
3. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі.
4. Судово-психологічна експертиза у справах про відшкодування моральної шкоди.

Контрольні запитання:

1. Назвіть психологічні особливості діяльності судді на різних етапах цивільного процесу.
2. Які психологічні особливості міжособистісних відносин учасників цивільного процесу?
3. Що є предметом судово-психологічної експертизи в цивільному процесі?
4. Назвіть підстави для призначення СПЕ.
5. Які питання можуть бути поставлені на вирішення експерта-психолога?
6. З якою метою можуть використовуватися висновки СПЕ в цивільному процесі?

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 29, 30, 31, 35, 36, 43, 46 із списку джерел.

Тема 15. Використання спеціальних психологічних знань у адміністративному процесі.

Методичні рекомендації: Підготовка даної теми навчальної дисципліни передбачає вивчення психологічних особливостей адміністративного судочинства. Студенту слід виділити такі особливості на різних стадіях адміністративного процесу. Крім того, підготовка передбачає вивчення психологічних особливостей позивача та відповідача. Особливо увагу слід приділити аналізу положень, що передбачають можливості використання спеціальних психологічних знань, зокрема проведення різних видів судово-психологічної експертизи. Студенту потрібно на прикладах проілюструвати психологічні особливості адміністративного судочинства. При підготовці до заняття на основі вивчення рекомендованої літератури студенту необхідно відповісти на додаткові контрольні запитання.

Питання для додаткового вивчення

1. Психологічні аспекти адміністративному процесу.
2. Форми використання спеціальних психологічних знань в адміністративному процесі.
3. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі.

Контрольні запитання:

1. Назвіть психологічні особливості діяльності судді на різних етапах адміністративного процесу.
2. Які психологічні особливості міжособистісних відносин учасників адміністративного процесу?
3. Що є предметом судово-психологічної експертизи в адміністративному процесі?
4. Назвіть підстави для призначення СПЕ.
5. Які питання можуть бути поставлені на вирішення експерта-психолога?

6. З якою метою можуть використовуватися висновки СПЕ в адміністративному процесі?

Рекомендована література:

п. 2, 5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 20, 22, 24, 29, 30, 31, 35, 36, 43, 46 із списку джерел.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет юридичної психології.
2. Система юридичної психології.
3. Зв'язок юридичної психології з іншими науками.
4. Методи юридичної психології.
5. Історія розвитку юридичної психології.
6. Психологічна структура юридичної діяльності: пізнавальна, конструктивна, комунікативна, організаційна, профілактична, засвідчувальна.
7. Юридичні професіограми: суддя, прокурор, слідчий, адвокат, нотаріус, юрисконсульт.
8. Психологічні аспекти правової поведінки.
9. Психологічна характеристика девіантної поведінки.
10. Види девіантної поведінки.
11. Делінквентна поведінка.
12. Адиктивна поведінка.
13. Психопатологічна поведінка.
14. Мотиви злочинного діяння.
15. Причини та умови вчинення злочинів.
16. Прийняття рішення про вчинення злочину.
17. Реалізація рішення про вчинення злочину.
18. Способи вчинення злочинного діяння.
19. Результат вчинення злочину та постзлочинна поведінка злочинця.
20. Поняття особистості злочинця.
21. Причини формування особистості злочинця.
22. Структура особистості злочинця.
23. Класифікація злочинних типів.
24. Механізм формування злочинної поведінки.
25. Поняття групи, її види.
26. Поняття злочинної групи та їх класифікація.

27. Психологічна характеристика злочинної групи.
28. Психологічні особливості злочинних груп різних вікових груп та різного спрямування.
29. Психологічна характеристика організованої злочинності.
30. Поняття “неповнолітній”, класифікація вікових періодів осіб, віком до 18 років.
31. Психологічна характеристика підліткового віку та раннього юнацького віку.
32. Формування особистості неповнолітнього злочинця та його психологічні особливості.
33. Психологічні аспекти групової злочинності неповнолітніх.
34. Психологічні особливості розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.
35. Форми використання спеціальних психологічних знань.
36. Психологічне консультування.
37. Спеціаліст-психолог як учасник кримінального процесу.
38. Судово-психологічна експертиза.
39. Особливості використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх.
40. Психологічні особливості слідчої діяльності.
41. Психологічні особливості особи слідчого.
42. Психологія огляду місця події.
43. Психологія допиту.
44. Психологія очної ставки.
45. Психологія пред’явлення до впізнання.
46. Психологія обшуку.
47. Поняття “потерпілого” у кримінальному процесі.
48. Класифікація потерпілих.
49. Психологічна характеристика потерпілого.
50. Віктимна характеристика потерпілого. Види віктимності.

51. Психологічна характеристика показань потерпілого.
52. Психологічний аналіз потерпілих від окремих видів злочинів.
53. Психологічні особливості діяльності адвоката.
54. Психологічні особливості підготовленості адвоката.
55. Психологічні аспекти відносин адвоката та прокурора в суді.
56. Психологічні особливості захисної промови адвоката.
57. Психологічна характеристика судової діяльності.
58. Психологія судді.
59. Психологічні особливості судового процесу.
60. Психологія ухвалення рішення судом.
61. Психологія судових дій.
62. Поняття, предмет і завдання пенітенціарної психології.
63. Методи впливу на засудженого.
64. Психологічна характеристика засудженого.
65. Психологічний аналіз колективу засуджених (мікросередовища).
66. Психологічна характеристика типів засуджених.
67. Психологія тюремного побуту.
68. Психологічні основи адаптації засуджених.
69. Психологічні аспекти цивільного процесу.
70. Психологія учасників цивільного процесу.
71. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі.
72. Судово-психологічна експертиза у справах про відшкодування моральної шкоди.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Алексійчук В. І. Огляд місця події: тактика і психологія [Текст] : монографія / В. І. Алексійчук ; за ред. д-ра юрид. наук., проф., засл. діяча науки України, акад. Нац. акад. прав. наук України В. О. Коновалової ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – Х. : Апостіль, 2011. – 230 с.
2. Андрієнко О.В. Психологічний зміст компенсації моральної шкоди в нормотворчій та правозастосовчій діяльності: автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.06 / О.В. Андрієнко ; Акад. упр. М-ва внутр. справ. – К., 2009. – 17 с.
3. Антонян Ю.М., Еникеев М.И., Еминов В.Е. Психология преступника и расследования преступлений. – М., 1996.
4. Барко В.І. Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності [Навчальний посібник] / Барко В.І., Ірхін Ю.Б., Морозова Т.Р., Никифорчук Д.Й., Ніколаюк С.І. – К.: КНТ, 2008. – 96с.
5. Бедь В. В. Юридична психологія: Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і переробл. – К.: МАУП, 2004. – 436 с.
6. Бедь В.В. Юридична психологія [Навчальний посібник] / В.В. Бедь. – К.: Каравела, Новий світ-2000, Магнолія плюс, 2003. – 376с.
7. Бочелюк В. Й. Юридична психологія. Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 334 с.
8. Будіянський М.Ф. Кримінальна психологія: навчальний посібник / М.Ф. Будіянський. – Вид. 3-є, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 382 с.
9. Васильєв В.Л. Психология следственных действий. – С-Пб., 1996.
10. Васильєв В.Л. Юридическая психология. – С-Пб.: Питер, 2005.
11. Гребенюк М.О. Юридико-психологічні засади розслідування злочинів, вчинених із особливою жорстокістю [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук: 19.00.06 / Максим Олександрович Гребенюк ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2009. – 16 с.

12. Гулевич О.А. Психологические аспекты юриспруденции: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2009. – 512с.
13. Еникеев М.И. Юридическая психология: учебник / М.И. Еникеев. – М.: Норма, 2012. – 512с.
14. Ємець Ю. І. Вчинення злочину неповнолітніми як обставина, що пом'якшує покарання: психолого-юридична сутність [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Ємець Юлія Іванівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. - К., 2010. - 18 с.
15. Землянська О. В. Особистість як суб'єкт правосвідомості та об'єкт судово-психологічної експертизи [Текст] : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.06 / Землянська Олена Володимирівна ; Харк. нац. ун-т внутрішніх справ. – Х., 2010. – 34 с.
16. Казміренко В. О. Юридико-психологічна характеристика розбою [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Казміренко Вікторія Олександрівна ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 18 с.
17. Казміренко Л.І., Моїсеєв Є.М. Юридична психологія. – К.: КНТ, 2007.
18. Калашнік В.О. Психолого-юридична характеристика хуліганства [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук: 19.00.06 / Володимир Олегович Калашнік ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2009. – 16 с.
19. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2019. – 288 с.
20. Кацавець Р.С. Юридична психологія: навчальний посібник (2-ге видання) / Р.С. Кацавець – К.: Алерта, 2019. – 110с.
21. Кацавець Р.С. Кримінальна психологія: навчальний посібник / Р.С. Кацавець – К.: Алерта, 2019. – 122с.
22. Костицький М.В. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі [Текст] : монографія / Костицький М. В., Луцький М. І. ; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького. – Івано-Франківськ : Видавнича справа, 2011. – 307 с.

23. Костицький М.В. Психологія судового розгляду кримінальних справ [Текст] : монографія / Михайло Костицький, Віталій Марчак, Олексій Черновський, Аліна Федіна. - Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. – 399 с.
24. Костицький М.В. Судова психологія [Текст] : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / М. В. Костицький [та ін.] ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2013. - 495 с.
25. Костицький М.В. Використання спеціальних психологічних знань в радянському кримінальному процесі. – К.: УМК ВО, 1990.
26. Костицький М.В. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції. – Чернівці: Рута, 2008.
27. Кощинець В. В. Використання спеціальних психологічних знань судом при розгляді кримінальних справ про злочини проти життя, здоров'я, та гідності особи: Монографія. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2005.
28. Кощинець В. В. Спеціальні психологічні знання в кримінальному процесі: теоретичні засади та практичні проблеми : навч. посіб. / В. В. Кощинець, В. Я. Марчак. – Чернівці : Рута, 2007. – 215 с.
29. Курбатов В.И. Юридическая психология [Учебное пособие] / В.И. Курбатов. – М.: Наука-Пресс, 2007. – 464 с.
30. Луцький А. І. Використання спеціальних психологічних знань при розгляді кримінальних справ у суді [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :19.00.06 / Луцький Андрій Іванович ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 18 с.
31. Луцький М. І. Судово-психологічна експертиза в адміністративному деліктному процесі [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Луцький Мирослав Іванович ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 18 с.
32. Марчак В. Я. Використання спеціальних психологічних знань у досудовому слідстві. – Чернівці: Рута, 2005.
33. Максименко С.Д. Юридична психологія: підруч. для студентів та курсантів юрид. та психол. спец. ВНЗ / С. Д. Максименко, В. С. Медведєв. – Київ: Слово, 2018. – 446.

34. Медведєв В.С. Кримінальна психологія: підручник. – К.: Атіка, 2004. – 368с.
35. Озерський І. В. Використання спеціальних психологічних знань в юрисдикційному процесі України [Текст] : лекція / Озерський І. В. ; Київ. ін-т бізнесу та технологій. - Полтава : Полтавський літератор, 2013. – 67 с.
36. Основи загальної та юридичної психології: Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. / Н. Р. Бобечко, І. І. Когутич, В. П. Бойко та ін. ; за ред. В. Т. Нора. – К. : Ін Юре, 2014. – 280 с.
37. Петечел О.Ю. Використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх учасників досудового розслідування [Монографія]. – Івано-Франківськ, 2012.
38. Петечел О.Ю. Кримінологічна характеристика молодіжної злочинності: загальний огляд проблеми // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю» з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового юридичного інституту. – Івано-Франківськ, 2017. – С.194-197.
39. Радухівська Л. Л. Психологічний зміст діяльності судді в кримінальному судочинстві [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Радухівська Людмила Любомирівна ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2012. – 16 с.
40. Реан А. А. Психологический атлас человека. – М.: Прайм-Еврознак, 2006.
41. Ребуха Л. З. Психологічна експертиза: технологія та процедура проведення. Навчальний посібник. - Тернопіль: Економічна думка, 2008. - 128с.
42. Робер М.-А. Психология индивида и группы / М.-А. Робер, Ф. Тильман. – М. : Прогресс, 1988. – 254 с.
43. Романов В. В. Юридическая психология: учебник / В. В. Романов. – М.: Юристъ, 2004. – 588 с.

44. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: монографія / Б. В. Романюк. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 196 с.
45. Савка І. М. Установка як чинник кумулятивного фізіологічного афекту у судово-експертному дослідженні [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06 / Савка Ірина Мар'янівна ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2010. – 18 с.
46. Ситковская О.Д. Юридическая психология: Учебник. – М.: Издательство «Юрлитинформ», 2011. – 472с.
47. Тичина Д. М. Психолого-правові засади попередження корисливої злочинності дітей [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Тичина Дмитро Михайлович ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 16 с.
48. Тужеляк Н. М. Агресивність як детермінанта насильницької злочинної поведінки [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Н. М. Тужеляк; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2012. – 20 с.
49. Федіна А. В. Юридико-психологічні особливості попереднього розгляду кримінальної справи суддею [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 19.00.06 / Федіна Аліна Василівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. - К., 2010. – 20 с.
50. Цимбал Ю. Ю. Психологічні особливості кримінального провадження у формі приватного обвинувачення [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :19.00.06 / Цимбал Юлія Юріївна ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2013. – 20 с.
51. Черновський О. К. Юридико-психологічні особливості розгляду кримінальної справи в суді першої інстанції [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :19.00.06 / Черновський Олексій Костянтинович ; Київ. нац. ун-т внутрішніх справ. – К., 2010. – 20 с.
52. Энциклопедия юридической психологи/ Под ред. А.М. Столяренко. – М., 2001.

53. Ювенальна юридична психологія [Текст] : навч. посіб. / О. О. Кочемировська, А. А. Гришко ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". – Х. : ХАІ, 2010 . – 36с.
54. Юридична психологія [Підручник] / Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєв. – К.: КНТ, 2007. – 360с.
55. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями : навч. посіб. / Д. О. Александров [та ін.] ; заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К. : КНТ, 2008. – 152 с.
56. Юридична психологія. Словник: Довідкове видання / За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – Вид. 2-е, уточ. та доп. – К.: КНТ, 2008. – 224с.
57. Юридична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 432 с.
58. Яковенко С. І. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навчальний посібник / С. І. Яковенко [та інші]. – К., 2006. – 259с.
59. Ясинок М.М. Психологія судового процесу (психолого-правовий аспект): Науково-практичний посібник. – К.:Алерта, 2017. – 206с.
60. Oleksii Yu PETECHEL, Yuliia V KERNIAKEVYCH-TANASIICHUK, Volodymyr M VAZHYNISKYI, Mariia O KRASII. Criminological Characteristics of Juvenile Aggression. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, [S.l.], v. 10, n. 8, p. 2462 – 2474, dec. 2019. doi: [https://doi.org/10.14505/jarle.v10.8\(46\).24](https://doi.org/10.14505/jarle.v10.8(46).24).